

УДК 28-7(497.11)

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6022019.2>

Прегледни рад

Ивица Лазовић

Београд

УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА ИСЛАМСКИХ ЗАЈЕДНИЦА У СРБИЈИ*

Сажетак

У раду анализирамо организовање муслимана у данашњој Србији, где делују две доминантне исламске заједнице које се по називима разликују само у једном слову, а то су Исламска заједница Србије и Исламска заједница у Србији. Иако шира јавност мало зна о организовању муслимана на просторима Србије, пажњу су добили захваљујући међусобним сукобима који са мањим или већим интензитетом трају већ преко једне деценије. Паралелне организационе структуре исламске заједнице, Мешихат Исламске заједнице у Санџаку, са седиштем у Новом Пазару, и Мешихат Исламске заједнице Србије, са седиштем у Београду, од распада СФРЈ постојале су паралелно и стварале тензије. Настала су два пола окупљања у оквиру Мешихата Исламске заједнице у Србији. Поред наведених исламских заједница, на територији Републике Србије делује и Исламска заједница Косова са центром у Приштини. У раду описујемо организациону структуру Исламске заједнице Србије и Исламске заједнице у Србији на основу њихових Устава.

---

* ivica_lazovic@yahoo.com

Кључне речи: ислам, исламска заједница, организовање, Исламска заједница Србије и Исламска заједница у Србији.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Данас у Србији делују две доминантне исламске заједнице које се по називима разликују само у једном слову, а то су Исламска заједница Србије и Исламска заједница у Србији. Иако шира јавност мало зна о организовању муслимана на просторима Србије, пажњу су добили захваљујући међусобним сукобима који са мањим или већим интензитетом трају већ преко једне деценије. Паралелне организационе структуре исламске заједнице, Мешихат Исламске заједнице у Санцаку, са седиштем у Новом Пазару, и Мешихат Исламске заједнице Србије, са седиштем у Београду, од распада СФРЈ постојале су паралелно и стварале тензије. Настала су два пола окупљања у оквиру Мешихата Исламске заједнице у Србији.

Исламска заједница је подељена у две струје, једна сматра да сви припадници исламске вере, на територији Србије, без обзира на националну припадност, треба да буду организовани у једну исламску заједницу чије би седиште било у Београду и друга која сматра да су део исламске заједнице у Босни и Херцеговини као верске заједнице Бошњака и осталих који је прихватају као своју са центром у Сарајеву.¹

Мешихат Исламске заједнице у Санцаку од свог оснивања одржава веома блиске везе са Исламском заједницом у Босни и Херцеговини, а што је и формално прописано Уставом Исламске заједнице у Босни и Херцеговини из 1997. године.² Веза је заснована на опредељењу велике већине међу муслиманима о бошњачком националном пореклу, а исти је случај и са муслиманима Словеније и Хрватске који у саставу Исламске заједнице у Босни и Херцеговини.³

1 Видети више Зорица Кубурић, *Верске заједнице и верска дистанца*, ЦЕИР, Нови Сад, 2010, стр. 125.

2 Видети више Велизар Антић и Марко Вековић, „Однос Исламске заједнице БиХ према Исламским заједницама у Србији“, *Годишњак ФПН*, бр. 7, Београд, 2012, стр. 103-112.

3 Видети: *Устав ИЗ БиХ*, чл. 1: Исламска заједница у Босни и Херцеговини је једна и јединствена заједница муслимана у Босни и Херцеговини и Санцаку, Хрватској Словенији

Друга заједница муслимана у Србији, Мешихат Исламске заједнице Србије, са седиштем у Београду, самосталан је од оснивања 1994. године. Његово оснивање је настало као последица преименовања Мешихата Исламске заједнице Србије са седиштем у Приштини у Исламску заједницу Косова. Од свог оснивања Мешихат Исламске заједнице Србије покрива територију Србије, без Косова и Санџака.⁴

Одређена специфичност постоји на југу Србије када се говори о организовању муслимана на територији Србије. У општинама Прешево, Бујановац и Медвеђа, где су у већини исламски верници Албанци, има и Рома, посебно у Бујановцу, од 1971. године организовани су као Одбор Исламске заједнице Косова за Прешево, Бујановац и Медвеђу.

Али од 2003. године оснива се самостална Исламска заједница Прешева, Бујановца и Медвеђе, која делује независно од Мешихата Исламске заједнице Косова и која је регистрована по прописима Републике Србије. Одбор Исламске заједнице Косова за Прешево, Бујановац и Медвеђу приступио је Исламској заједници у Србији са седиштем у Новом Пазару, док је Мешихат Исламске заједнице Прешева, Бујановца и Медвеђе у саставу Исламске заједнице Србије са седиштем у Београду.⁵

Специфична је и ситуација на Косову и Метохији, због специфичне политичке ситуације и статуса ове покрајине.⁶ Исламска заједница Косова основана је 1993. године и њен центар налази се у Приштини, а Мешихат Исламске заједнице Косова, на чијем челу је главни муфтија, организован је у осам региона са центрима у Приштини, Гњилану, (Косовској) Митровици, Призрену, Пећи, Урошевцу, Прешеву и Ђаковици.⁷

и Србији, муслимана Бошњака изван домовинских земаља и других муслимана који је прихватају као своју. Internet, http://islamskazajednica.ba/images/stories/Ustavi/Ustav_IZ-e_precisceni_tekst_2014.pdf/ 12/01/19

4 Видети више: Срђан Баришић, *ИЗС vs. ИЗУС-ретроспектива*, Internet, <https://pecanik.net/izs-vs-izus-retrospektiva/> 12/01/19

5 Видети више у Срђан Баришић, „Институционализација исламских заједница након распада СФРЈ“, *Филозофија и друштво*, бр. 2, Београд, 2008, стр. 125.

6 Мирољуб Јевтић, „Ставови исламских заједница у Србији према Израелу“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, бр. 4/13, Београд, 2013, стр. 205.

7 Срђан Баришић, „Институционализација исламских заједница након распада СФРЈ“, нав. дело, стр 125.

Ми ћемо се у овом раду бавити унутрашњом организацијом две доминантне исламске заједнице, Исламска заједница Србије и Исламска заједница у Србији. Описаћемо њихово унутрашње уређење и организацију тела и органа на основу њихових устава.

Овај рад, као предмет свог интересовања, има верске организације које можемо посматрати као структурирани систем који се састоји од група и појединаца који раде заједно на истом утврђеном циљу, или као структуру међусобно повезаних и логички груписаних делова са оптималном координацијом и јасно дефинисаним циљевима.

Ако организацију посматрамо као устројство, однос делова у целини, која усаглашено ради, то јест функционише на основу међусобне повезаности својих конститутивних делова, долазимо до појма организационе структуре, који се може одредити као начин размештања делова у оквиру једне целине, унутрашњи ред, поредак ствари. Из наведеног одређења појма структуре, хоризонталног и вертикалног размештаја елемената структуре, њихових међусобних релација које га повезују у целину, произилази и одређење појма организацијске структуре: “Под структуром организације подразумева се уређивање функционалних улога у оквирима организације. Овај облик се састоји од основног плана хијерархијске структуре, механизам одлучивања и спровођења задатака путем прихваћених правила и поступака, као и комуникационих линија”.⁸

Организациона структура се може дефинисати и као: “формална конфигурација људи и група међусобно повезаних у погледу поделе радних задатака, обавеза и ауторитета у оквиру организације”.⁹

У наставку овог рада настојаћемо да опишемо Исламску заједницу Србије и Исламску заједницу у Србији, њихово унутрашње уређење и организацију, тела и органе на основу њихових устава.

8 Видети: Мијат Дамјановић, *Менаџерска револуција*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1990, стр. 177.

9 Цералд Гриндберг, Роберт Барон, *Понашање у организацијама*, Желинд, Београд, 1998, стр. 530.

2. ИСЛАМСКА ЗАЈЕДНИЦА СРБИЈЕ

На Сабору Исламске заједнице Србије (ИЗ), на заседању 19. фебруара 2007. године у Београду усвојен је устав, а на основу одлуке Сабора ИЗ Србије о формирању ријасета Исламске заједнице Србије од 29. јануара 2007. године. Наведена одлука је донета у складу с одредбом члана 9. Закона о црквама и верским заједницама.¹⁰

Уставом Исламске заједнице Србије прописано је да Исламска заједница Србије своје шеријатско-правно утемељење црпи из меншуре Шејх-ул-ислама и признања ислама као законите религије Кнежевине Србије, решењем Државног савета Кнежевине Србије од 18. маја 1868. године.¹¹

Циљ Исламске заједнице Србије је да сви њени припадници живе у складу с исламским нормама, који се остварује промицањем добра и одвраћањем од зла.¹²

Даље, Исламска заједница Србије брине о исламском васпитању и образовању својих припадника, и залаже се за очување традиционалних вредности брака и породичног живота.¹³

Исламска заједница Србије успоставља и одржава сарадњу с исламским заједницама, установама и организацијама у свету¹⁴ и сарађује са другим верским заједницама и организацијама у активностима којима се доприноси миру, правди и добру међу људима.¹⁵ По овом Уставу пише да је седиште Исламске заједнице Србије је у Београду, а она има своју заставу и знак, да је застава Исламске заједнице Србије зелене боје са белим полумесецом и белом петокраком звездом у средини отвореног дела полумесеца, окренутог супротно од копља.¹⁶ Знак Исламске заједнице чине полумесец, отворен на десну страну, и мапа Србије у средини полумесеца.¹⁷ Органи

10 Закона о црквама и верским заједницама, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 36/06.

11 *Устав ИЗС*, члан 3. Доступно на: Internet, <http://licodu.cois.it/?p=4123/12/01/19>

12 *Устав ИЗС*, члан 8.

13 *Устав ИЗС*, члан 10.

14 *Устав ИЗС*, члан 15.

15 *Устав ИЗС*, члан 16.

16 *Устав ИЗС*, члан 22.

17 *Устав ИЗС*, члан 24.

и установе Исламске заједнице имају печат округлог облика са знаком Исламске заједнице.

Што се тиче права и обавеза, о обавезама припадника се наводи да они морају да се придржавају исламских норми, да штите исламске вредности и чувају исламске обичаје, да познају и примењују прописе Исламске заједнице Србије, да дају редовне доприносе и друге прилоге за потребе Исламске заједнице Србије, да чувају углед и јединство Исламске заједнице Србије, њених органа и институција.¹⁸

Устав прописује права припадника Исламске заједнице Србије, да слободно изражавају своју припадност исламу и извршавају исламске дужности, да се исламски одгајају и образују, да користе установе Исламске заједнице Србије при извршавању исламских дужности, да суделују у заједничким активностима у џемату, да бирају органе Исламске заједнице Србије и да буду бирани у органе Исламске заједнице Србије, да буду обавештени о раду органа и установа Исламске заједнице Србије, да се обраћају органима Исламске заједнице Србије ради заштите својих верских права, да у оквирима одговарајућих прописа користе имовину Исламске заједнице.¹⁹

Што се тиче организационог устројства, она је уређена у петом делу Устава који носи назив Организација Исламске заједнице Србије Џемат.²⁰ Џемат је основна организациона јединица Исламске заједнице Србије и означава скуп муслимана на ужем подручју у чијим се оквирима обављају колективне верске дужности и непосредно остварују остала права и обавезе одређене уставом. Одлуку о формирању џемата доноси ријасет на предлог надлежног муфтије.²¹

Органи џемата су скупштина џемата и џематски одбор, где Скупштину џемата сачињавају сви пунолетни муслимани и муслиманке из тог подручја и Скупштина џемата бира џематски одбор, председника џематског одбора, заступнике џемата у Скупштину меџлиса и делегате џемата за изборно тело које бира саборнике Исламске заједнице. Скупштина

18 Устав ИЗС, члан 28.

19 Устав ИЗС, члан 28.

20 Реч џемат има корене у арапском, али и турском језику, а означава друштво, заједницу.

21 Устав ИЗС, члан 35.

џемата доноси важније одлуке које се тичу организације џемата и верског живота у џемату.²²

Други орган, Џематски одбор има пет чланова у џематима који имају до 200 домаћинстава и седам чланова у џематима са више од 200 домаћинстава. Члан џематског одбора по положају је и имам, који се брине о верском животу у џемату, води матичне књиге и представља Џемат по верским питањима. Џематски одбор осигурава услове за верски живот у џемату, а председник џематског одбора представља га у административним и имовинским пословима и председава скупштином џемата.²³

Меџлис је виша организациона јединица Исламске заједнице која обухвата више џемата који чине повезану целину.²⁴ Органи меџлиса су Скупштина меџлиса и Извршни одбор меџлиса. Скупштину меџлиса чине изабрани заступници џемата, који имају до 200 домаћинстава и за Скупштину меџлиса бирају три заступника, а џемати са више од 200 домаћинстава бирају пет заступника. Скупштина меџлиса бира чланове и председника извршног одбора меџлиса, даје опште смернице за рад извршног одбора меџлиса, усваја годишњи извештај о раду извршног одбора меџлиса и даје сагласност на буџет и завршни рачун меџлиса.

Извршни одбор меџлиса је извршни орган Исламске заједнице на подручју меџлиса, а број чланова Извршног одбора меџлиса одређује се према броју припадника Исламске заједнице на подручју меџлиса и не може бити мањи од пет нити већи од петнаест. Меџилис има Главног имама меџлиса који је члан извршног одбора меџлиса по положају. Главни имам се брине о верском животу на подручју меџлиса и одговоран је за рад имама, хатиба и муалима и представља Меџлис у стварима вере²⁵. Главног имама поставља, премешта и разрешава дужности Реис-ул-улема на предлог надлежног муфтије. Извршни одбор меџлиса извршава одлуке и проводи

22 Устав ИЗС, члан 37.

23 Устав ИЗС, члан 37.

24 Устав ИЗС, члан 30.

25 У исламу нема свештеника као код хришћана, већ верске послове обављају верски службеници који се распоређују у звања: муфтија, помоћник муфтије за верска питања (заменик муфтије), главни имами, имами, помоћни имам, хатиб, ваиз, вероучитељ, муалим, мудерис и муџезин.

упутства виших органа Исламске заједнице, стара се о условима и потребама верског живота на подручју меџлиса, надзире рад џематских одбора и даје им упутства за рад, брине се о имовини Исламске заједнице, даје предлоге за постављање и разрешење имама, хатиба и муалима и подноси извештај о раду. Председник Извршног одбора меџлиса председава скупштином меџлиса, руководи радом извршног одбора меџлиса и представља Меџлис у административним и имовинским пословима.²⁶

Мешихат Исламске заједнице је по Уставу врховни верски и административни орган на своме подручју које утврђује Врховни сабор. На челу мешихата је муфтија. Мешихат Исламске заједнице сачињавају председник и одређен број чланова утврђен статутом мешихата. Мандат чланова мешихата траје четири године. Прописане делатности Мешихата Исламске заједнице су: организација верског живота, меарифски послови, изградња и одржавање објеката Исламске заједнице, организација и рад органа и установа Исламске заједнице у дијаспори, сарадња са исламским организацијама и установама у свету, административно-правни и привредно-финансијски послови. Такође, Мешихат Исламске заједнице на свом подручју брине о верском животу и о утемељености делања у Исламској заједници на начелима Шеријата, врши надзор над радом извршних органа и установа у Исламској заједници, предлаже постављање, премештај и разрешење дужности главних имама, имама, хатиба и муалима, осигурава заштиту верских права муслимана, надзире прикупљање зеката²⁷ и садакату-л-фитра (пореза), предлаже оснивање Вакуфа²⁸ за верске намене, а може имати сталне и повремене комисије. Прописана је и контрола његовог рада па тако Мешихат Исламске заједнице подноси извештај о раду Сабору Исламске заједнице на подручју Мешихата и Ријасету Исламске заједнице Србије.²⁹

26 Устав ИЗС, члан 41.

27 Зекат (милосрђе, милостиња, милодар) је једна од пет основних дужности ислама,

28 Реч вакуф води порекло из арапског језика, а означава задужбину која је основана по прописима шеријатског права.

29 Устав ИЗС, члан 44-49.

Муфтија је главни верски орган на подручју мешихата, кога поставља, премешта и разрешава дужности Врховни сабор Исламске заједнице на предлог реис-ул-улеме.³⁰ За муфтију може бити именован алим³¹ који је својим познавањем исламског учења и својим понашањем стекао углед међу припадницима Исламске заједнице, који поседује високо исламско образовање и најмање пет година рада у Исламској заједници. Муфтија представља Исламску заједницу у стварима вере на подручју мешихата и тумачи исламске норме и издаје фетве,³² надзире рад имама, хатиба, муалима и мудериса, стара се о заштити верских права муслимана, брине се о условима за извршавање исламских дужности, стара се о извршавању одлука и упута виших органа Исламске заједнице, предлаже постављење, разрешење и премештај главног имама. Врховни Сабор Исламске заједнице сваке четири године потврђује постављење муфтије, на предлог Реис-ул-улеме. Муфтија има канцеларију, а у раду му помаже Савет који чине сви главни имами и директор медресе са подручја Мешихата.³³

Највиши представнички и законодавни орган Исламске заједнице на подручју мешихата је Сабор Исламске заједнице. Сабор Исламске заједнице доноси Статут и друге прописе којима се уређује организација и деловање органа и установа Мешихата Исламске заједнице у складу са Уставом Исламске заједнице Србије, даје смернице за рад органа и установа и за управљање имовином Исламске заједнице на подручју Мешихата, доноси буџет и усваја завршни рачун Мешихата Исламске заједнице, оснива установе и фондове и одобрава оснивање предузећа и удружења на подручју Мешихата, бира чланове Мешихата Исламске заједнице у складу са Статутом Мешихата.³⁴

Ријасет Исламске заједнице Србије је највиши верски и административни орган у Исламској заједници Србије на чијем челу је реис-ул-улема Исламске заједнице Србије.

30 Устав ИЗС, члан 52.

31 Реч алим води порекло из турског језика, а означава верског учитеља, образованог човека.

32 Правно решење муфтије о некој спорној ствари, нарочито о случају који није законом предвиђен, писмено мишљење муфтије о томе да ли је нешто допуштено или није по исламским верским прописима.

33 Устав ИЗС, члан 50-55.

34 Устав ИЗС, члан 56.

Поред председника, ријасет има још 14 чланова. Надлежности Ријасета Исламске заједнице Србије су организација верског живота, меарифски послови, изградња и одржавање објеката Исламске заједнице, сарадња са исламским организацијама и установама у свету, административно-правни и привредно-финансијски послови. Такође, Ријасет Исламске заједнице Србије се брине о целокупном верском животу и о утемељености свих делатности у Исламској заједници Србије на начелима Шеријата, врши надзор над радом извршних органа и установа у Исламској заједници Србије, поставља, премешта и разрешава дужности имама, главне имама, хатибе и муалиме, поставља и разрешава декане и директоре исламских образовних установа, одобрава наставне планове и програме исламских образовних установа те програме и уџбенике за веронауку, осигурава заштиту верских права муслимана, доноси прописе о ношњи и обележјима верских представника Исламске заједнице, надзире прикупљање зеката и садакату-л-фитра и управља фондом “Бејту-л-мал” (фонд у који се уплаћује порез), одобрава оснивање Вакуфа за верске намене, доноси одлуке о замени вакуфске имовине, успоставља и одржава непосредне везе са исламским заједницама, издаје решења о упису у регистар исламских одгојно образовних установа, потврђује избор наставника од наставно-научних већа Факултета исламских наука и педагошких академија, успоставља везе са другим верским заједницама, може имати сталне и повремене комисије. Прописана је и контрола и да Ријасет Исламске заједнице подноси извештај о раду Врховном Сабору Исламске заједнице Србије.³⁵

Реис-ул-улема је врховни поглавар Исламске заједнице Србије. Реис-ул-улема представља Исламску заједницу у земљи и иностранству. Устав прописује да за реис-ул-улему и заменика реис-ул-улеме могу бити кандидовани истакнути алими који су обавља ли дужности у Исламској заједници најмање 10 година и који су својим познавањем исламског учења и својим понашањем стекли општи углед и поверење припадника Исламске заједнице. Кандидати за реис-ул-улему и заменика реис-ул-улеме не могу бити млађи од 40 година.

---

35 Устав ИЗС, члан 60-63.

Реис-ул-улема, по преузимању меншуре³⁶, полаже заклетву у Бајракли џамији у Београду. Реис-ул-улеми помаже у раду Савет Реис-ул-улеме који сачињавају заменик Реис-ул-улеме, муфтије, декани Факултета исламских наука и директори медреса, а одговоран је за свој рад Врховном Сабору Исламске заједнице.³⁷

Врховни сабор Исламске заједнице највиши је представнички и законодавни орган Исламске заједнице Србије. Врховни Сабор Исламске заједнице доноси Устав и друге прописе којима се уређује организација и деловање органа и установа Исламске заједнице, доноси прописе о употреби заставе и знака Исламске заједнице, даје смернице за рад органа и установа и за управљање имовином Исламске заједнице Србије, доноси буџет и усваја завршни рачун Ријасета Исламске заједнице Србије, оснива установе и фондове и одобрава оснивање предузећа и удружења у Исламској заједници Србије, именује, премешта и разрешава дужности муфтије, бира чланове Ријасета Исламске заједнице Србије, именује и разрешава дужности генералног секретара Ријасета и потврђује избор и разрешење директора Вакуфске дирекције, именује чланове Уставног суда Исламске заједнице Србије.

Врховни Сабор Исламске заједнице Србије сачињавају изабрани представници из Сабора са подручја Мешихата, србијанског, санџачког и прешевског. Број изабраних представника из Сабора са подручја једног Мешихата је десет тако да Врховни Сабор броји укупно тридесет представника. Врховни Сабор Исламске заједнице има председника, два потпредседника и секретара који се бирају на конститутивној седници Врховног Сабора Исламске заједнице.³⁸

Највише тело за контролу уставности рада органа и установа Исламске заједнице Србије је Уставни суд који броји пет чланова које именује Сабор Исламске заједнице Србије на предлог ријасета Исламске заједнице Србије. Уставни суд Исламске заједнице Србије оцењује уставност нормативних аката и делатности органа и установа Исламске заједнице

36 Свечани документ којим се потврђује да је одређено лице легално именовани, односно изабрани реису-ул-улема.

37 Устав ИЗС, члан 64-70.

38 Устав ИЗС, члан 71-73.

Србије, доноси одлуке којима утврђује повреде уставности и налазе њихово отклањање, решава сукобе надлежности у раду органа и установа Исламске заједнице Србије. Одлуке Уставног суда Исламске заједнице Србије обавезујуће су за све органе и установе Исламске заједнице Србије.³⁹

Устав уводи и установе Исламске заједнице Србије које могу бити одгојно-образовне, хуманитарно-социјалне и привредно-финансијске делатности у Исламској заједници Србије. Поред установа Исламске заједнице Србије, Устав прописује да се могу оснивати и удружења чији се рад уређује статутима.⁴⁰

Што се тиче изборног система у Исламској заједници Србије, активно бирачко право има сваки припадник џемата који је навршио 18 година живота и који извршава своје обавезе у џемату. Пасивно бирачко право у Исламској заједници Србије има сваки припадник џемата који је навршио осамнаест година и који извршава своје обавезе у џемату. Избори у Исламској заједници Србије врше се тајним гласањем између више кандидата. Комисија за изборе дужна је одбити кандидатуру лица за које се утврди да не испуњава услове за избор у органе Исламске заједнице Србије. Једна особа не може истовремено обављати дужност у највишим представничким и извршним органима Исламске заједнице Србије. У представничким органима Исламске заједнице не може бити више од једне трећине запослених у Исламској заједници Србије. Мандат чланова свих колегијалних органа у Исламској заједници Србије траје четири године. Изабрани органи Исламске заједнице Србије обављају своју дужност и после истека мандата, све до избора, односно, конституисања нових органа.⁴¹

Према интернет презентацији Исламске заједнице Србије актуелни Реис-ул-улема је Сеад еф. Насуфовић, заменик је Абдулах еф. Нуман, а председник Врховног сабора је Мухамед еф. Јусуфспахић.⁴²

39 Устав ИЗС, члан 74-77.

40 Устав ИЗС, члан 78-80.

41 Устав ИЗС, члан 81-84.

42 Видети више, Internet, <https://www.rijaset.rs/index.php/rijaset> 13/01/19

3. МЕШИХАТ ИСЛАМСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У СРБИЈИ

Мешихат Исламске заједнице у Србији са седиштем у Новом Пазару конституисан је на темељима Исламске заједнице Санджака на Објединитељским Сабору Исламске заједнице у Србији који је одржан 27. марта 2007. године у Новом Пазару и усвојен је нови Устав Исламске заједнице у Србији.

Према Уставу Исламска заједница у Србији је аутономна у свом раду, утврђивању својих делатности и управљању својом имовином⁴³ и неодвојиви је део исламског умета.⁴⁴ Исламска заједница у Србији може успостављати посебне односе са другим исламским заједницама, у складу са својим интересима, а ту одлуку доноси Сабор.⁴⁵

Исламска заједница у Србији, на основу Устава, је једна и јединствена традиционална верска заједница муслимана са подручја Санџака, Прешевске долине, Централне Србије и Војводине, муслимана дијаспоре и других муслимана који је прихватају као своју.⁴⁶ Циљ Исламске заједнице Србије је да сви њени припадници живе у складу с исламским нормама, који се остварује промицањем добра и одвраћањем од зла.⁴⁷ Исламска заједница у Србији брине о исламском васпитању и образовању својих припадника, и залаже се за очување традиционалних вредности брака и породичног живота.⁴⁸

Исламска заједница у Србији успоставља и одржава сарадњу с исламским заједницама, установама и организацијама у свету⁴⁹ и сарађује са другим верским заједницама и организацијама у активностима којима се доприноси миру, правди и добру међу људима.⁵⁰

43 *Устав ИЗУС*, Издавачка установа “Ел-келимех”, Пријепоље, 2007, члан 3.

44 Арапска реч која означава заједницу или нацију, користи се за означавање заједнице свих верника.

45 *Устав ИЗУС*, Издавачка установа “Ел-келимех”, нав. дело, члан 5.

46 *Устав ИЗУС*, нав. дело, члан 1.

47 *Устав ИЗУС*, нав. дело, члан 9.

48 *Устав ИЗУС*, нав. дело, члан 9.

49 *Устав ИЗУС*, Исто, члан 9.

50 *Устав ИЗУС*, Исто, члан 9.

Исламска заједница у Србији има седиште у Новом Пазару, а може имати своје седиште и у Београду.⁵¹

Циљ Исламске заједнице је оснивање и одржавање џамија и месцида као центара верског живота, одржавање верског поучавања, изучавање ислама кроз оснивање верских и других школа, факултета, универзитета и оснивање и одржавање библиотека, музеја, института, архива. Такође, циљ се остварује и у васпитно-образовном раду, док се социјална политика огледа у оснивању хуманитарних друштава, оснивању сталешких и других удружења.

Организује се и издавачка делатности, оснивање радиодифузних и других информативних установа, а Исламска заједница успоставља и одржава сарадњу са исламским заједницама, установама и организацијама у свету и земљи, органима јавне власти и одговарајућим институцијама у земљи, као и са другим верским заједницама.⁵²

Устав даље прописује да се Исламска заједница брине о исламском одгоју и образовању својих припадника и залаже се за очување вредности брака и породичног живота.⁵³ Верско поучавање могу обављати само лица која су за то задужена од стране Исламске заједнице. Исламска заједница има својство правног лица, има бајрак зелене боље са симболом Исламске заједнице боје злата на средини, а дужина бајрака је два пута већа од његове ширине. Симбол чине: полумесец отворен на десну страну и петокрака звезда испред отвореног дела полумесеца, с тим што се два крака звезде наслањају на замишљени део круга око полумесеца.⁵⁴

Обавезе припадника Исламске заједнице, према овом Уставу, су да се придржава исламских норми, да штити исламске вредности и чува исламске обичаје, да познаје и примењује прописе Исламске заједнице, да даје редовне доприносе и друге прилоге за потребе Исламске заједнице, да чува углед и јединство Исламске заједнице. Права припадника Исламске заједнице су да слободно изражава своју припадност исламу и

51 *Устав ИЗУС*, Исто, члан 6.

52 *Устав ИЗУС*, Исто, члан 9.

53 *Устав ИЗУС*, Исто, члан 11.

54 *Устав ИЗУС*, Исто, члан 18-22.

извршава исламске дужности, да се исламски одгаја и образује, да користи установе Исламске заједнице у извршавању исламских дужности, да учествује у заједничким активностима у џемату, да бира органе и да буде биран у органе Исламске заједнице, да буде обавештен о раду органа и установа, да се обраћа органима Исламске заједнице ради заштите својих верских права и да у оквирима одговарајућих прописа користи имовину Исламске заједнице.⁵⁵

Када говоримо о организационом устројству Исламске заједнице у Србији, оно је одређено слично као и у Исламској заједници Србије. Џемат је основна организациона јединица Исламске заједнице, правилу сачињава скупина од најмање 100 муслиманских домаћинстава, која живе на једном подручју и која су међусобно повезана у извршавању заједничких исламских дужности, а од органа има скупштину џемата и џематски одбор.⁵⁶

Меџлис је виша организациона јединица Исламске заједнице која у правилу обухвата најмање пет џемата који чине повезану целину и органи меџлиса су: скупштина меџлиса и одбор меџлиса.⁵⁷

Муфтијство је подручна организациона јединица Исламске заједнице и постоје четири муфтијства: Муфтијство санџачко за подручје Санџака са седиштем у Новом Пазару, Муфтијство прешевско за подручје Прешевске долине са седиштем у Прешеву, Муфтијство београдско за подручје Централне Србије са седиштем у Београду и Муфтијство новосадско за подручје Војводине са седиштем у Новом Саду. Органи муфтијства су: скупштина муфтијства, улемаимеџлис и муфтија.⁵⁸

Скупштина муфтијства је представнички орган Исламске заједнице на подручју муфтијства. Скупштину муфтијства чине: представници меџлиса, председници меџлиса, главни имами и руководиоци образовно-одгојних установа Исламске заједнице са подручја муфтијства. Број чланова скупштине

55 Устав ИЗУС, нав. дело, члан 24.

56 Устав ИЗУС, Исто, члан 25-26.

57 Устав ИЗУС, Исто, члан 30-34.

58 Устав ИЗУС, Исто, члан 35-37.

муфтијства не може бити мањи од 15 а већи од 35. Скупштина муфтијства бира и разрешава чланове улемаимецлиса, иницира избор и разрешење муфтије за подручје свог муфтијства, даје опште смернице за рад органа мецлиса, анализира годишње извештаје о раду органа мецлиса, усваја годишњи извештај о раду улемаимецлиса, утврђује стратегију и план развоја Исламске заједнице на подручју муфтијства и доставља Сабору на усвајање.⁵⁹

Улемаимецлис је извршни орган Исламске заједнице на подручју муфтијства. Улемаимецлис на свом подручју планира и надзире вршење верских обреда и верске поуке, извршава одлуке и спроводи упутства Сабора и Мешихата, врши надзор изградње и одржавања џамија, месцида, мектеба и других објеката и имовине Исламске заједнице, надзире рад одбора мецлиса, брине се о заштити и унапређењу имовине Исламске заједнице, надзире управљање вакуфима и другом имовином Исламске заједнице, покреће иницијативу за оснивање образовно-одгојних и других установа Исламске заједнице, даје мишљење у вези са буџетом и завршним рачуном мецлиса и доставља га Мешихату.⁶⁰

Муфтија је главни верски орган на подручју муфтијства, те он представља Исламску заједницу у стварима вере и тумачи исламске норме и фетве, предлаже скупштини муфтијства избор и разрешење чланова улемаимецлиса, даје мишљење за постављење и разрешење имама, хатиба, муалима и мудериса, надзире рад имама, хатиба, муалима и мудериса, стара се о заштити верских права муслимана, брине се о условима за извршавање исламских дужности, стара се о извршавању одлука и упута виших органа Исламске заједнице, предлаже постављење, разрешење и премештај главног имама, даје мишљење за именовање и врши надзор рада наставника верске наставе у школама, даје мишљење о купопродаји непокретне имовине, њеном давању под закуп другим правним и физичким лицима, те адаптацији верских објеката, даје сагласност за одржавање верских манифестација на свом подручју.⁶¹

59 Устав ИЗУС, Нав. дело, члан 38-40.

60 Устав ИЗУС, Исто, члан 41-43.

61 Устав ИЗУС, Исто, члан 44-47.

Мешихат је највиши верски и административни орган у Исламској заједници и састоји се од председника и четрнаест чланова. Подручја делатности Мешихата су организација верског живота, меарифских послова, изградња и одржавање објеката Исламске заједнице, сарадња са исламским организацијама и установама у свету, административно-правни послови, привредно-финансијски послови и организација и рад органа и установа Исламске заједнице у дијаспори.⁶² Председник Мешихата је главни муфтија Исламске заједнице представља је у земљи и иностранству.

Сабор је највиши представнички и законодавни орган Исламске заједнице и он доноси Устав Исламске заједнице и друге опште прописе, расправља и одлучује о свим пословима Исламске заједнице, одређује смернице за све органе Исламске заједнице, учествује у избору председника Мешихата у изборном телу формираном за његов избор, бира и разрешава чланове Мешихата, именује и разрешава муфтије, оснива установе и институције Исламске заједнице и доноси прописе о њиховом раду, доноси финансијски план и одобрава завршни рачун Мешихата, доноси прописе о управљању вакуфима, разматра и одобрава извештај Мешихата о његовом раду, именује сталне и повремене комисије, доноси прописе о таксама за административне радње у Исламској заједници, именује Више дисциплинско веће. За члана Сабора може бити биран сваки припадник Исламске заједнице који живи на подручју Исламске заједнице и има најмање 18 година живота.⁶³

Устав прописује и ко су службеници Исламске заједнице, па тако верске и верско-просветне послове у оквиру Исламске заједнице обављају муфтије, мудериси, главни имами, имами, хатиби, ваизи, наставници верске наставе, муалими и муезини цамија.⁶⁴

Муфтија је главно верско лице Исламске заједнице на подручју муфтијства, које има високо исламско образовање и најмање три године рада у Исламској заједници. Мудерис је предавач верског предмета у медреси или на исламском

62 Устав ИЗУС, Нав. дело, члан 48-62.

63 Устав ИЗУС, Исто, члан 77-81.

64 Устав ИЗУС, Исто, члан 93.

факултету. Главни имам је водеће верско лице на подручју одређеног меџлиса чији је задатак да усмерава и усклађује рад џематских имама и организује верски живот на том подручју. Имам је верско лице овлашћено од стране Исламске заједнице да на подручју одређеног џемата, при војсци или некој другој јавној установи предводи верске обреде, организује друге верске активности и као верски ауторитет развија исламску свест и морал међу муслиманима. Хатиб је верско лице које поседује овлашћење надлежног органа Исламске заједнице за држање хутби у оквиру џуме и бајрам-намаза (молитви). Ваиз је лице овлашћено да путем прикладних вазова објашњава исламско учење и ради на верско-културном уздизању муслимана. Наставник верске наставе је лице овлашћено за одржавање исламске веронауке у основним и средњим школама. Муалим је верско лице које врши верско поучавање и образовање муслимана у верским, просветним и одгојним установама. Муезин у џамији је лице са верским образовањем које помаже имаму при вршењу верских обреда и других верских послова везаних за џамију. Поред наведених, могу се ангажовати и службеници за финансијске, управне, образовне и сличне послове.

Устав предвиђа и постојање установа Исламске заједнице које могу бити одгојно-образовне, хуманитарно-социјалне, издавачке, информативне, здравствене и привредно-финансијске.

Што се тиче изборног система у Исламској заједници у Србији, активно бирачко право у Исламској заједници има сваки члан Исламске заједнице који је навршио 18 година живота. Избори у Исламској заједници врше се гласањем између више кандидата. Изабрани органи Исламске заједнице обављају своју дужност и после истека мандата, све до избора, односно, конституисања нових органа.⁶⁵

Према информацијама са интернет презентације Исламске заједнице у Србији Установе Исламске заједнице су Факултет за исламске студије, Медреса „Гази Иса-бег“, Дечије установе „Reuda i Wildan“ Школа Кур’ана Часног, Издавачка установа „Ел-Келимех“, Медиа центар, Центар

---

65 Устав ИзУС, Нав. дело, члан 133-136.

за хуманитарни рад „Хајрат“, Агенција за сертификарање халал квалитета, Исламски културни центар „Алтун алем“ и Вакуфска дирекција. Удружења Исламске заједнице су Удружење жена „Мерјем“ и Муслимански омладински клуб. Као Службе Мешихата наведене су Административна служба, Меарифска служба, Правна служба и Финансијска служба.⁶⁶ Према истом извору, актуелни председника Мешихата је Мевлуд-еф. Дудића, а председник Сабора је Хајро еф. Тутић.

4. ЗАКЉУЧАК

Ислам који је присутан вековима на нашим просторима и преко 150 година признат као религија има специфичан облик организовања муслиманских верника у Републици Србији. Данас паралелно егзистира више исламских заједница, а доминантне су две, а то су Исламска заједница у Србији и Исламска заједница Србије. Оно што карактерише обе организације, је развијена формална унутрашња организација која произилази из њихових Устава и која је детаљније описана у раду. Такво организовање муслимана на простору Србије није на штету исламске заједнице и доприноси очувању верског и културног идентитета муслимана на овим просторима.

Када говоримо о даљем развоју организовања муслимана на просторима Србије, посебно је занимљиво како ће се развијати даљи однос исламских заједница, а посебно две доминантне, Исламске заједнице Србије и Исламске заједнице у Србији. Да ли ће оне наставити да егзистирају паралелно или ће се интегрисати у једну заједницу? Треба имати у виду да је у настанку и развоју ислама у великој мери допринела улога трговине у арапском свету, али и економска пракса трговачког слоја који је примио ислам и утицао на формулисање исламске догме.⁶⁷ Ако имамо у виду тај темељни прагматизам исламске религије, за очекивати је да ће се даље организовање муслимана усклађивати са практичним потребама, а пре свега, исламске заједнице ће се прилагођавати потребама верника.

66 Видети више: Internet, <https://mesihat.org/mesihat/o-mesihatu2/13/01/19>

67 Видети више у Наташа Јовановић, „Настанак ислама кроз теоријску призму Макса Вебера“, *Социолошки преглед*, бр. 1/16, Београд, 2016, стр. 91.

ЛИТЕРАТУРА

- Антић Велизар, Вековић Марко, „Однос Исламске заједнице БиХ према Исламским заједницама у Србији“, *Годишњак ФПН*, бр. 7, Београд, 2012, стр. 103-112.
- Баришић Срђан, „Институционализација исламских заједница након распада СФРЈ“, *Филозофија и друштво*, бр. 2, Београд, 2008, стр. 117-127,
- Баришић Срђан, *ИЗС vs. ИЗУС-ретроспектива*, Internet, <https://pescanik.net/izs-vs-izus-retrospektiva/> 12/01/19
- Гриндберг Цералд, Барон Роберт, *Понашање у организацијама*, Желинд, Београд, 1998,
- Дамјановић Мијат, *Менаџерска револуција*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1990.
- Закона о црквама и верским заједницама, *Сужбени гласник Р. Србије*, бр. 36/06
- Јевтић Мирољуб, „Ставови исламских заједница у Србији према Израелу“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, бр. 4/13, Београд, 2013, стр. 203-219.
- Јовановић Наташа, „Настанак ислама кроз теоријску призму Макса Вебера“, *Социолошки преглед*, бр. 1/16, Београд, 2016, стр. 85-97.
- Кубурић Зорица, *Верске заједнице и верска дистанца*, ЦЕИР, Нови Сад, 2010.
- *Устав ИЗ БиХ*, Internet, http://islamskazajednica.ba/images/stories/Ustavi/Ustav_IZ-e_precisceni_tekst_2014.pdf/ 12/01/19
- *Устав ИЗС*, члан 3. Доступно на: Internet, <http://licodu.cois.it/?p=4123/> 12/01/19
- *Устав ИЗУС*, Издавачка установа “Ел-келимех”, Пријеполје, 2007.
- Internet, <https://mesihat.org/mesihat/o-mesihatu2/> 13/01/19
- Internet, <https://www.rijaset.rs/index.php/rijaset> 13/01/19

Ivica Lazović

**INTERNAL ORGANIZATION OF ISLAMIC
COMMUNITIES IN SERBIA**

Resume

In this paper we analyze the organization of Muslims in today's Serbia, where two Islamic communities are dominant, which are distinguished by their names in just one word, namely the Islamic Community of Serbia and the Islamic Community in Serbia. Although the general public does not know much about the organization of Muslims in Serbia, they received attention due to mutual conflicts that have lasted for a decade with a lower or higher intensity. The parallel organizational structure of the Islamic community, the Meshihat of the Islamic Community in Sandzak, headquartered in Novi Pazar, and the Meshihat of the Islamic Community of Serbia, based in Belgrade, since the disintegration of Yugoslavia existed in parallel and created tensions. There were two points of assembly within the Muslim Community of the Islamic Community in Serbia. In addition to the aforementioned Islamic communities, the Islamic Community of Kosovo with the center in Pristina also operate on the territory of the Republic of Serbia. This paper describes the organizational structure of the Islamic Community of Serbia and the Islamic Community in Serbia on the basis of their Constitution. Both organizations are characterized by developed formal internal organization deriving from their Constitution and which is described in more detail in the work. Such organization of Muslims in the territory of Serbia is not at the expense of the Islamic community and contributes to the preservation of the religious and cultural identity of Muslims in this region. Speaking about the further development of the organization of Muslims in Serbia, it is particularly interesting how

will develop a further relationship between Islamic communities and especially the two dominant, Islamic communities of Serbia and the Islamic Community in Serbia. Will they continue to exist in parallel or will they be integrated into one community? Bearing in mind the pragmatism of the Islamic religion, it is to be expected that the further organization of Muslims will be aligned with practical needs. This means that further developments and relations between Islamic communities will be influenced by a wide range of social relations outside the communities themselves.

Keywords: Islam, Islamic Community, Organization, Islamic Community of Serbia and Islamic Community in Serbia.

---

* Овај рад је примљен 1. марта 2019. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 1. јуна 2019. године.